

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ioannis De Lvgo Hispalensis, Societatis Iesv, S. R. E. Tit.
S. Balbinæ Presbyteri Cardinalis, Disputationes
Scholasticæ, Et Morales De Virtute Fidei Divinæ**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1656

V. Quo, & quali peccato infidelitatis amittatur habitus fidei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81031)

Obiectum vlt. Vltimo obijci potest, quia in hæretico manet facilitas ad credendos alios articulos, circa quos non errat, ergo manet fidei habitus ad illos credendos. Respondetur facile ex dictis, habitum infusum non dare facilitatem, sed potentiam ad assensum supernaturalem: quare facilitas illa in hæretico est habitus acquisitus, hoc est, in mea sententia species bene coordinata & disposita ad percipienda ea obiecta, & motiua etiam credibilitatis. Cur autem circa eos articulos non eliciat hæreticus assensum fidei supernaturalem, sed alium assensum minus perfectum, dicitur postea.

Hinc infero, habitum fidei non expelli à peccato infidelitatis in genere causæ efficientis, vt voluit Okamus quodlib. 3. quæst. 7. & alij Recentiores, quos refert Turrianus disput. 44. dub. 2. in principio. Ratio autem est, quia causa expulsiua, vel destructiua alterius in genere causæ efficientis dupliciter id potest facere. Primo suspendendo concursum, quo rem illam conseruabat in genere causæ efficientis, prout Deus dicitur posse destruere Angelum, quem conseruat. Secundo producendo efficienter aliquid, à quo formaliter illud destruitur, vel expellatur: prout ignis dicitur efficienter expellere frigus à ligno sibi applicato, quia nimirum producit efficienter in ligno calorem, à quo in genere causæ formalis expellitur frigus. Neutro autem modo peccatum hæresis expellit habitum fidei. Non quidem primo modo, cum habitus fidei non conseruaretur ab hæresi, vt constat. Non etiam secundo modo, quia peccatum illud non producit efficienter aliquam formam repugnantem formaliter habitui fidei: nam licet producat fortasse habitum naturalem erroris, hic tamen non repugnat formaliter cum habitu fidei, vt supra vidimus, & constat in hæretico conuerso ad fidem, qui simul cum habitu fidei, quem recuperat, retinet habitum antiquum hæresis saltem quoad aliquos gradus illius. Restat ergo vt hæresis eo modo, quo expellit habitum fidei, id præster solum in genere causæ formalis, propter repugnantiam, quam habet cum gratia, cum qua habet connexionem habitus fidei. Cæterum si sermo esset de causâ efficienti minus propria, concedi posset expelli efficienter à peccato hæresis: nam sicut merita sunt causa moralis præmij, ad cuius retributionem mouent, & ideo reduci possunt ad genus causæ efficientis; ita demerita, seu peccata sunt causa moralis pænæ, ad quam mouent, & in eo sensu possunt reduci ad genus causæ efficientis. Vnde peccatum hæresis, quod per modum demeriti mouet Deum ad expulsiorem fidei, potest dici efficienter illam expellere efficientia moralis, in quo sensu intelligi potest, quod dixit S. Thomas in 1^a quæst. 24. art. 10. charitatem corrumpi efficienter per peccatum mortale. Nam licet possit intelligi non tam de ipso peccato, quam de peccatore, qui facit peccatum, & medio peccato expellit charitatem efficienter: potest tamen intelligi etiam de efficientia non physica, sed morali, qua peccatum ipsum videtur effectiue expellere charitatem. Fateor, ibi S. Thomas condistinguere efficientiam à demerito, & dicere, vtrouque modo expelli charitatem à peccato, nempe effectiue & demeritoriè. Hoc tamen totum adhuc intelligi potest sine efficientia physica: nam peccatum dupliciter potest Deum mouere ad tollendam charitatem: nempe monendo Deum, vt puniat, & in pœnam auferat charitatem, & hoc est expel-

lere demeritoriè. Deinde potest mouere Deum, non quidem vt puniat, sed vt obiectum reddens hominem ineptum amicitia diuinæ; sicut etiam vnus homo, qui alium punire non potest, desinit tamen esse illius amicus propter eius deprauatos mores non quidem in pœnam, nec vt puniat, sed quia inuenit illum ineptum suæ amicitia. Sic ergo peccatum moraliter etiam efficienter mouet Deum ad tollendam charitatem à peccatore, & non solum demeritoriè.

S E C T I O V.

Quo, & quali peccato infidelitatis amittatur habitus fidei.

Diximus in genere, peccato solo infidelitatis amitti habitum fidei: oportet nunc examinare, an quolibet peccato contra fidem commissio perdat habitum fidei, an solum propter aliquam, & quæ illa sint. Sermo autem est de peccato mortali, nam propter venialia proculdubio non perditur, vnde cumque leuitas proueniat, siue ex defectu plenæ deliberationis, siue ex leuitate materiæ, si hæc dari possit in peccatis aliquibus contra fidem, siue ex alio quocunque capite.

In primis ergo dubitari potest, an ex infidelitatis peccato commissio ex ignorantia grauiter culpabili oriatur habitus fidei expulsiuo. Affirmat multi de ignorantia antecedenti, alij saltem de affectata, quos referunt Suarez disp. 19. sect. 3. num. 3. & Hurtado disp. 82. sect. 6. §. 48. quibus adde Coninch disp. 18. dub. 4. num. 31. de quo tamen dixi disp. 16. de pœnit. sect. 4. num. 193. & sequentibus, vbi negauit, eo peccato perdi habitum fidei, quam sententiam tenent Suarez in presenti disp. 19. sect. 3. num. 10. & alij communiter, quos congerit, & sequitur Hurtado ubi supra §. 50. de quo tamen, cur non sit hæreticus, agendum est infra ex professo disput. 20. sect. 6. Nunc solum dicimus, eum non amittere habitum fidei: quod difficile videri posset, eo quod ille verè peccet mortaliter contra fidem, atque ideo incurrit peccatum infidelitatis, Tridentinum autem supra adductum illa sect. 6. c. 15. simpliciter, & absolute dixit, peccato infidelitatis amitti fidem. Cæterum sicut ille non dicitur simpliciter hæreticus, vt cum communi sententia videbimus loco citato, quia licet culpabiliter discedat ab ecclesia non tamen cum pertinacia, imo paratus est credere cum ecclesia, quando ecclesie sensus ei sufficienter proponitur, quamuis in hoc peccet, quod sensum ecclesie non exquirat: sic etiam non dicitur simpliciter infidelis, nec illud peccatum dicitur simpliciter infidelitatis, quia paratus est acceptare veram fidem, quoribus sufficienter proponitur, licet in hoc ipso peccet, quod non examinat debito modo motiua ad inueniendam veram fidem; quare sicut non incurrit pœnas hæreticorum ecclesiasticas, sic nec incurrit hanc pœnam internam, & iacturam habitus fidei, qui in eo statu paratus est ad credenda omnia obiecta reuelata sibi sufficienter proposita, licet non sit paratus ad ea inquirenda, & habet voluntatem credendi, quidquid ab ecclesia, vel aliter sibi ex parte Dei sufficienter propositum fuerit, quæ est voluntas piæ affectionis.

80

An ex infidelitatis peccato commissio ex ignorantia grauiter culpabili oriatur habitus fidei expulsiuo.

81 Secundò certum videtur, ad amittendum habitum fidei non requiri, quod peccatum infidelitatis prodeat in actum externum; nam licet ad penas ecclesiasticas hæreticorum incurendas requiratur hæresis externa, & non sufficiat merè interna, quia ecclesia non iudicat de occultis, & merè internis; hæc tamen pena priuationis habitus infusi infligitur à Deo, qui est æque index in vitroque foro, & apud quem peccata cordis eandem malitiam habent, quàm externa; imò hæc nec addunt malitiam, nec punibilitatem supra peccata interna, vt suppono, quare in foro Dei infidelitas interna est vera infidelitas, sicut è contra fides merè interna est vera fides, & habet omnes effectus veræ fidei. Sed tamen in Societate Iesv, in qua impedimentum essentiale, & irritans est recessisse à gremio ecclesiæ fidem abnegando; necesse est, quod delictum non prodierit in actum externum, & probabile sit in foro externo vt notauit Suarez tom. 4. de religione lib. 2. de Instituto Societatis cap. 1. num. 11. & 14. quia hæc etiam inhabilitas pertinet ad forum externum, & quia id explicant verba nostræ Constitutionis ab eodem Suarior adducta.

Tertio certum est, non amitti habitum fidei propter solam infidelitatem externam sine interna; nam sicut ille non est hæreticus, nec incurrit penas spirituales hæreticorum; ita nec est infidelis, sed potius simpliciter fidelis: & sicut fidelis est, qui omnia fidei obiecta credit, ita infidelis est, qui ea, vel aliqua eorum negat, & non credit. Est quidem peccatum illud contra fidem, quæ non solum obligat ad assensum, sed etiam prohibet negationem externam; non est tamen absolute infidelitas, quæ includit dissensum, & non potest esse simul cum vera fide.

82 Quarto potest dubitari, an fidei habitum perdat, qui exponit se culpabiliter periculo morali infidelitatis, si tamen postea non perueniat ad dissensum internum contra fidem. Ratio dubitandi esse potest, quia exponere se sine causa exculante periculo morali alicuius peccati mortalis, videtur esse peccatum eiusdem speciei, & contrahere eandem malitiam, vt constat in eo, qui se exponit periculo homicidij, vel fornicationis, &c. Ergo peccat contra fidem, & peccato infidelitatis, qui culpabiliter culpa graui exponit se periculo deserendi fidem. Dicendum tamen est, hunc non arguere habitum fidei propter solum illud peccatum, si non processit ulterius ad fidem re ipsa interius negandam. Quod in simili docuit Suarez disp. 19. sect. 4. num. 18. vbi idem etiam dicit de illo, qui cum fidem retineat interius, alios tamen ad infidelitatem inducit, & à vera fide auertit. Ratio autem esse potest, quia licet vterque contra fidem grauius peccet, adhuc in eo statu, & dispositione est, vt fidem non abiiciat, sed credat omnia, quæ sibi sufficienter proponuntur; quare nec habitus fidei otiosus erit, nec auferendus est, ex eo, quod illum, quantum ex se est, abicere voluerit, cum potius voluerit eum retinere, & credere firmiter, quæcumque ad fidem pertinent.

83 Quintò dubitari potest de eo, qui per conscientiam erroneam putat aliquem verum fidei articulum esse contra Ecclesiæ sensum, & tamen illum articulum credit, an perdat habitum fidei. Ad quod respondeo breuiter, posse conscientiam illam erroneam dupliciter contingere. Primò ita vt homo per ignorantiam etiam inuincibilem

excusetur à culpa in Ecclesiæ auctoritate conueniendâ, eo quod adeo firma fundamenta apprehendat ad credendam veritatem Eucharistiæ, v.g. vel Incarnationis, vt putet credi debere etiam contra Ecclesiæ sensum; & tali casu proculdubio non peccaret grauius contra fidem, sed propter ignorantiam inuincibilem, & errorem excusaretur à culpa graui, nec habitum fidei amitteret. Secundò, potest apparere sufficienter obligatio non dissentendi ab Ecclesiâ, & errore circa sensum Ecclesiæ de Eucharistiâ velle credere contra Ecclesiæ sensum præsentiam realem Christi in Eucharistiâ, & in hoc casu peccat grauius contra fidem, & quidem peccato hæreticis non solum internæ, sed etiam externæ, atque ideo incurrit penas hæreticorum, si sensus contra Ecclesiæ sensum prodatur externus, fatetur Suarez vbi sup. n. 17. & Hurtado disp. 8. 2. sect. 7. 6. 7. & nos consequenter addimus, perdat habitum fidei: quia licet circa Eucharistiæ non sit assensus hæreticus, nec falsus; est tamen assensus falsus, & hæreticus contra Ecclesiæ auctoritatem, quo iudicatur, Ecclesiæ errare posse in suis dogmatibus, & ab eius sensu discendi posse: quare licet retineatur verum dogma circa Eucharistiæ, asseritur tamen error contra Ecclesiæ auctoritatem, & negatur aliquis verus fidei articulus, quod sufficit ad perdendum habitum fidei.

Sextò dubitatur de eo, qui non negat fidem; de eius tamen veritate dubitat, an perdat fidei habitum. Aliqui negant, illum esse hæreticum. Ita latè Cano lib. 1. 2. de locis Theolog. cap. 9. art. 9. Alij idem dicunt de dubitante per meram suspensionem iudicij, quamuis id sit etiam graue peccatum contra fidem: concedunt tamen esse hæreticum, qui habet dubium positum, nempe iudicium, quo asserit rem illam esse dubiam, nam hic iam asserit contra fidem, res fidei non esse certas. Ita Thomas Sanchez lib. 2. in decalog. cap. 7. num. 12. Alij communiter dicunt, omnem determinatè dubitantem dubio deliberato esse hæreticum. Ita Suarez dista disp. 19. sect. 4. num. 10. Coninch disp. 18. dub. 7. num. 85. & 102. Hurtado disp. 80. §. 2.2. & disp. 82. §. 6. & alij omnes quos latè congerit Sanchez vbi supra num. 11. Ratio nem autem explicat latè Suarez, quia suspensio mera iudicij non est dubium culpabile, cum non semper teneamur elicere assensum fidei, sed possumus velle ad alia obiecta attendere. Dubitans autem culpabiliter semper habet iudicium aliquod, quo dicit, res illas esse dubias, vel rationes contrarias esse tanti ponderis, vt merito assensus sit suspendendus, quod totum est contra fidem, & ille est assensus hæreticus. Omnes tamen fatentur, quolibet dubio deliberato, & grauius culpabili amitti habitum fidei, vt fatentur Cano, & Sanchez locis citatis.

An omnis dubitans in fide sit hæreticus, videndum est infra disp. 20. vbi de hæresi, & eius definitione agendum erit. Quod verò attinet ad amissionem habitus fidei, ego etiam fateor amissionem, quod iudicium habet iudicium deliberatum, si, quoties dubitans habet iudicium esse in- & voluntarium, quo iudicat, rem aliam esse incertam, vel dubiam, vel posse aliter se habere, cum hæc iudicia sint manifestè contra id, quod fides credit, quæ iudicia Sanchez dista num. 12. appellauit reflexa, quem modum loquendi Coninch vbi supra num. 86. reprehendit in Maldero, quia actus reflexus est, qui habet pro obiecto alium actum directum: hæc autem iudicia non habent

pro obiecto, nisi rem ipsam, de qua dicunt esse dubiam. Et quidem ij auctores minus cautè loquuti sunt, dum dixerunt, iudicium illud esse reflexum supra ipsam dubitationem, seu supra dubitandi actum: non enim iudicat de dubitatione intellectualem formalem, sed de meritis ipsius obiecti. Ceterum in aliquo sensu potuit iudicium illud appellari reflexum; habet enim pro obiecto, non quidem rem ipsam, prout est præcisè à parte rei, sed secundum statum, quem habet in actu primo in ipso intellectu; hoc est, perpenis fundamentis pro utraque parte propositis ab intellectu, iudicat notitiam illam motuorum propositorum non constituit rem illam in statu certitudinis in actu primo, sed adhuc requiri maiora fundamenta ad firmiter de re decernendum: quæ videtur esse reflexio supra statum intentionalem, quem res illa habet in intellectu ortum ex fundamentis, & motuibus propositis.

86 Ego itaque aliquantulum à sententia illa Suarezij, & aliorum, qui cum sequuntur discedo. Fateor quidem, posse suspensionem assensus, & iudicij deliberatam contingere sine peccato contra fidem. Si quis v. g. propositis omnibus motuibus credibilitatis, nolit tunc elicere assensum fidei, quia obligatio hæc non est pro semper, sed velit attendere ad alia obiecta, vel vitare defatigationem assensus eliciendi: tunc enim illa suspensio assensus non est dubitatio positiua, aut negatiua. Imò licet homo tunc suspenderet assensum, non quidem quia putaret, illa motiua non sufficere, sed vt maiora motiua adhuc quæreret, & melius ea examinaret, vt posset cum maiori quiete, & tranquillitate credere, & liberari à tentationibus, & anxietatibus contra fidem, & in ea securius quiescere; non video ibi malitiam grauem in ea suspensione, cum non appareat pro tunc obligatio positiua eliciendi assensum, & aliunde laudabile sit quærere maiora, & maiora motiua credibilitatis ad confirmandam magis mentem in rebus fidei.

87 Ceterum illud quod Suarez *num. 13. & 14.* & alij addunt, mihi non placet, nempe omnem culpabilem suspensionem assensus in rebus fidei procedere ex aliquo iudicio erroneo, quo homo iudicat, motiua positiua non esse sufficientia ad credendum, sine quo iudicio præcedente dubitare non potest dubitatione libera, & humana: vnde inferunt, omnem dubitationem culpabilem esse hæresim, cum iudicium illud, ex quo oritur, sit erroneum, & hæreticum. Hoc inquam, mihi placere non potest, prout etiam illud negauit Graciano in *presenti tract. 15. diff. 3. num. 7.* & potest in primis ad hominem probari; quia per te ante suspensionem illam culpabilem præcedit semper iudicium erroneum & hæreticum, quo iudicatur insufficientia illa motiua ad credendum, quo iudicio peccatur grauiter contra fidem, & amittitur eius habitus. De hoc ergo iudicio erroneo præcedente quæro, an sit voluntarium. Negari enim id non potest, cum cõstituat hominem hæreticum, quod sine voluntate fieri non potest. Præcedit ergo voluntas imperans illud iudicium asserens insufficientiam motuorum, de qua voluntate rursus pæro, an semper oriatur ex alio iudicio distante insufficientiam motuorum? Hoc dici non potest, quia daretur processus in infinitum, cum de illo alio iudicio præcedente peti posset an esset voluntariu, & sic de omnibus aliis, quare deueniendum est ad voluntatem primam

Card. de Lugo de virtute Fidei diuina.

culpabilem, quæ oriatur ex iudicio non culpabili, nec voluntario, nec erroneo, sed vero, & per consequens, quod non dicitur insufficientiam motuorum ad credendum. Sicut ergo voluntas illa prima culpabilis contra fidem non præsupponit iudicium aliquod errans circa fidem; sic voluntas culpabilis suspendendi assensum, & dissensum circa fidem oriri posset ex iudicio præcedenti non erroneo circa eandem fidem.

Ratio autem à priori ad idem probandum hæc est; quia ille, qui peccato hæresis amittit habitum fidei, libere omnino peccat, & quidem libertate non solum contradictionis, sed frequenter etiam contrarietatis, qua non solum poterat non dissensire, sed etiam poterat assensire, & credere: quare in actu primo proximo ante primam voluntatem culpabilem contra fidem habet ex parte intellectus eadem iudicia, & motiua, quæ habet ille alius, qui in fide Catholica perseuerat: per voluntatem autem incipit ab eo differre, quia vult à fide recedere, in qua ille alius vult persistere. Cum ergo Catholicus non habeat iudicium erroneum dictans insufficientiam motuorum, nec etiam qui peccat contra fidem, habebit in actu primo ante primam voluntatem peccaminosam eiusmodi iudicium erroneum. Si ergo absque tali iudicio erroneo præcedente asserente insufficientiam motuorum potest homo velle negare fidem, & asserere eius doctrinam esse falsam; quanto magis poterit absque eo iudicio erroneo velle suspensionem assensus. Plus enim est asserere, doctrinam illam esse falsam, quam suspendere assensum, & dissensum circa illam: si ergo potest absque iudicio erroneo velle primum, poterit etiam velle secundum, & hoc tunc etiam, quando talis suspensio voluntaria esset grauiter culpabilis.

89 Dices, mera suspensio assensus etiam voluntaria non esset mala, nec etiam dubitatio, nisi oriatur ex eo, quod non videatur sufficiens ratio ad assentiendum: alioquin omnis, qui assensum suspendit ex quacunque causa id faciat, dicitur dubitare; quod tamen falsum est: ita arguit Suarez *ubi supra* dicens, non posse explicari quid addat dubitatio supra simplicem suspensionem assensus, nisi iudicium illud, & estimationem de insufficientia motui ad assentiendum; nam qui dubitat (inquit) non alia ratione dubitat, nisi quia sufficientem rationem ad assentiendum non inuenit. Respondetur ex dictis, sicut, qui negat fidem, non ideo negat, quia sufficientem rationem ad credendum non inuenit, vt probatum est, ita à fortiori, qui non negat, sed solum dubitat (quod sanè minus est, quam negare) non necesse est, quod ideo semper dubitet, quia sufficientem rationem ad credendum non inuenit: utriusque ergo proponuntur in actu primo motiua credibilitatis sufficientia, & difficultates etiam contra fidem, & id quidem absque errore, vel enim sunt illæ difficultates, & ineuitentia, & obscuritas, quæ omnia retardant, & reddunt difficilem assensum. Vnde apparet etiam utrique in actu primo bonitas, & honestas credendi, & obligatio non dissentiendi, & credendi etiam explicitè aliqua obiecta, cetera autem saltem implicite, vel tunc, vel alio debito tempore. Apparet etiam vtique aliquid aliud & incommodum in fide (alioquin nõ posset illam nolle) v. g. difficultas credendi firmiter, quod non est euidenter manifestum, & absque euidenti securitate, quod non sit periculum

Pp 2 deceptio

deceptionis. Vnde voluntas vtriusque manet libera ad volendum, vel nolendum credere, imo & ad volendum etiam dissensum propter argumenta, & difficultates etiam, quæ apparent contra doctrinam fidei. His stantibus, quæ omnia, vt dixi, proponuntur ex parte intellectus in actu primo absque errore, aut deceptione, voluntas potest velle assensum, vel etiam eum nolle propter malum illud qualecunque, quod in assensu inuenitur, quæ voluntas dissensus, vel non credendi est aperte peccatum contra fidem, vt constat, quamuis non procedat ex iudicio erroneo, nec etiam imperet dissensum positium. Esset quippe verè infidelis non solum qui iudicaret falsam doctrinam fidei, sed etiam qui eam sufficienter propositam noller acceptare, nec credere. Neque ad hoc peccatum necessarium esset etiam iudicium aliquod non solum antecedens, sed nec etiam consequens, quo homo diceret, *fortasse hoc est falsum*, vel, *in hac fide latet aliquod erroris periculum*: non ergo requiritur tale iudicium antecedens, vt probauimus, cum in actu primo æquales sint in intellectu, qui acceptat, & qui respuit fidem in actu secundo: sed neque est necessarium, quod illud iudicium subsequatur semper in nolente credere; nihil enim est, quod ad illud necessitet: non enim necessitant ea, quæ ab intellectu cognoscuntur; alioquin independenter à voluntate habitum iam fuisset illud iudicium; sed neque voluntas ipsa necessitat ad tale iudicium habendum; tum quia voluntas potest cohibere omne iudicium intellectuale circa fidei doctrinam; atq; adeo illud etiam iudicium positium dubitans; tum etiam quia aliquando voluntas non potest illud iudicium velle, vel imperare: non potest enim velle id, quod non est præcognitum; & potest sepe contingere, quod proponatur bonum, & malum quod habet assensus & dissensus circa res fidei, & nihil boni, vel mali præcognoscatur de illo tertio iudicio affirmante contingentiam obiecti, imò nec illud iudicium præcognoscatur, quare nec imperari poterit à voluntate vel amari; si ergo peccare potest grauiter contra fidem, qui vult non credere obiecta fidei sibi sufficienter proposita, etiam si non velit positum dissensum, & hoc peccatum esse potest sine vilo iudicio erroneo antecedenti, vel consequenti, non video cur non possit peccare etiam grauiter contra fidem, qui vult suspendere omnem assensum, circa doctrinam fidei, etiam si nullum habeat iudicium erroneum.

Quia tamen non semper peccat contra fidem, qui non vult elicere assensum tunc circa res fidei sibi propositas, explicare oportet, vt argumento proposito satisfiat, quando suspensio illa censenda sit peccaminosa, & mereatur nomen *dubitationis*: neque enim omnis, qui non elicit assensum positum, dicitur dubitare de veritate obiecti propositi, vt diximus de eo, qui vt ad alia attendat, non vult nunc positum fidei actum elicere. Possumus autem id explicare ex proximè dictis, ex quibus sequi videtur, tunc voluntatem illam suspendendi assensum esse contra fidem, quando habet pro motiuo difficultates illas, quæ in actu primo proponuntur intellectui contra fidei veritatem, & quæ retardant à fidei assensu præstando. Quando ergo homo non vult elicere fidei assensum, quia vult de aliis rebus cogitare, & non defatigare caput, vel propter similes rationes, non peccat grauiter contra fidem, quam suppono non obligare pro tunc præcepto affirmatiuo ad assen-

sum. Quando verò deteritus à difficultatibus, quæ contra fidei doctrinam occurrunt, imperat sibi suspensionem assensus, & dissensus circa fidem aliunde, vt suppono, sufficienter propositam, nunc dicimus voluntatem illam, & suspensionem subsequentem esse dubitationem culpabilem, & peccatum graue contra fidem. Potest quod voluntas habeat hoc, vel illud motiuum, intrinsecum est ipsi voluntati, seu voluntati actuali, quæ non solum vult negationem assensus, & dissensus intellectuales, sed etiam fertur intrinsece, tanquam in obiectum formale, in motiuum hoc, vel illud, propter quod imperat eiusmodi carentiam assensus, & dissensus: quare non est motiuum, quod ex diuersitate motui formalis voluntas illa sit, vel non sit mala grauius, & peccaminosa contra fidem.

Ratio autem differentie inter duas illas voluntates videtur clara: qui enim ad fugiendum falsam capitalem defatigationem, vel vt alius obiectis possit attendere, vel ob similia motiua cohibet intellectum ab actu fidei elicendo nihil derogat fidei auctoritati. Qui verò ob difficultates contra fidei veritatem propositas cohibet assensum, eo ipso voluntate videtur approbare tacite difficultates, & rationes illas, illisque cedere, & in actu exercito saltè interpretatiue significat, esse periculum deceptionis, & falsitatis in assensu fidei, idque periculum fugiendum imperat sibi suspensionem assensus. In qua voluntate apparet clarè irreuerentia grauis contra fidem, à cuius falsitatis periculo deterita voluntas cohibet intellectum ab assensu. Quapropter suspensio illa etiam sine iudicio formali erroneo antecedenti, vel consequenti appellari poterit proprie *dubitatio in fide*. Nam sicut, qui formaliter, & expresse dicit, *Fortasse hoc obiectum aliter se habet, vel potest aliter se habere*, dubitat de veritate illius obiecti, & fluctuat in vtrâque parte: ita dici potest dubitare, & fluctuare, qui hoc ipsum interpretatiue, & æquiuolenter dicit, pro vt reuera facit, qui propter illud falsitatis periculum suspendit assensum; hoc enim ipso voluntas explicat, se timere falsitatis periculum, & eo timore motam cohibere assensum intellectualem: ille autem alius, qui, ne defatigetur, abstinere ab assensu, non dubitat proprie nam *dubius*, vt notatur ex Latinis Auctoribus apud Calepinum, est qui hæret inter duas vias, anceps, & nesciens, quam possit tutus capere: qui autem ob defatigationem sistit in via, non dicitur dubius, sed qui sistit ob periculum errandi. Vnde ille solus dubitat in fide, qui sistit, & suspendit assensum ob difficultates, quæ contra eius securitatem occurrunt: imò in rigore hic etiam solus dicitur suspendere assensum & iudicium, ille enim, qui ob defatigationem abstinere ab actu fidei, non dicitur suspendere assensum, aut iudicium: nam suspendere est sustinere quasi pendente, & indifferentem intellectum, ne inclinet ad hanc, vel illam partem, aut in eorum altera quiescat: quæ indifferentiam habet, qui ob rationes vtriusque apparentes manet pendulus, non qui ob alias occupationes abstinere ab exercitio actus fidei. Hæc autem indifferentia, & suspensio continet clarè irreuerentiam grauem contra fidem, & diuinam auctoritatem; nam etiam inter homines, si viro graui serid, & fortasse cum iuramento alio quid assentiens respondeas, *ego suspendo iudicium*, ipse merito hoc tibi ad iniuriam, & contumeliam imputabit: quanto magis Deo affirmanti,

& testificanti & suam reificationem sufficienter proponenti.

92 Urgebit aliquis, remanere adhuc eandem difficultatem: si enim motium voluntatis, quando culpabiliter suspendit assensum, est periculum deceptionis, & falsitatis, quod apparet contra fidei doctrinam, ergo peccatum illud non fit sine aliquo iudicio erroneo. Voluntas enim non potest habere motium, quod non sit prius ab intellectu propositum: si ergo voluntas cohibet assensum propter malum periculum falsitatis, prius propositum est ab intellectu malum illud, & per consequens prius intellectus iudicavit, in fidei assensu reperiri periculum illud falsitatis, quod iudicium erroneum est, & hereticum, ut constat. Respondeo, periculum falsitatis, seu errandi dupliciter posse cognosci, & proponi ab intellectu, primo affirmando absolute subesse tale periculum. Secundò proponendo solum augmenta, & motiva, ex quibus possit saltem imprudenter aliquis iudicare, quod subest eiusmodi periculum. Quo supposito dicimus, non esse necesse ad suspensionem illam culpabilem, & voluntariam, quod intellectus asseruerit formaliter, subesse tale periculum; sufficit, quod proposuerit motiva, & difficultates contra fidem, ex quibus posset saltem imprudenter affirmari periculum errandi, quod secundum fieri potest sine iudicio erroneo; & id facit intellectus etiam in eo, qui fidem acceptat; nam prius proponit difficultates, & motiva, quæ sunt contra fidem, quæ sicut suffiunt in actu primo, ut ille possit fidei dissentire, si velit, & eius veritatem negare, ita suffiunt, ut possit dicere saltem imprudenter, subesse in fide periculum falsitatis. Hoc autem, licet non sit proponere, & affirmare periculum ipsum formale (hoc enim esset iudicium erroneum, ut probat obiectio) est tamen proponere, & affirmare periculum fundamentale, hoc est, fundamenta, & motiva, ex quibus, quantum est ex parte obiecti, potest aliquis imprudenter colligere periculum esse falsitatis; & hoc periculum fundamentale potest utique intellectus sine errore proponere, & affirmare. Quod iudicium præcedere debet ante voluntatem malam suspendendi assensum: quia voluntas illa debet habere motium alicuius boni, vel mali cogniti in obiecto: motium autem est malum periculum falsitatis, propter quod cohibetur à voluntate assensus, vel bonum vitandi illius periculi, propter quod imperatur suspensio. Prius ergo proponit intellectus, aliquid mali esse in assensu fidei propter periculum illud fundamentale ortum ex motiis contrariis, vel aliquid boni esse in suspensione assensus, nempe vitare periculum illud fundamentale: quod utrumque sine errore affirmari potest. Nam sicut absque errore cognoscitur, in obiecto turpi esse aliquid bonum, licet non sit prudenter eligibile; & in obiecto virtutis præcepta esse aliquid malum, licet non prudenter fugiendum: ita in assensu fidei potest concipi absque errore aliquid malum, licet non prudenter fugiendum, & in suspensione assensus fidei aliquid bonum, licet prudenter volubile: quia re vera carere periculo illo bonum aliquod est, & subesse periculo illi fundamentali malum aliquod est: ideo enim perfectior est visio evidens, quam cognitio obscura; quia caret illo periculo etiam fundamentali, hoc est, non habet contra se fundamenta sufficientia ad formidandum prudenter, vel imprudenter de eius ve-

Card. de Lugo de virtute F. dei divina.

ritate. Quando ergo dicimus, voluntatem suspendentem assensum habere pro motivo periculum falsitatis, non loquimur de periculo formali, sed de hoc solum periculo fundamentali, quod potuit sine errore cognosci, & affirmari ab intellectu, & quod sufficit ad movendum voluntatem, ut saltem imprudenter imperet suspensionem assensus & dissensus circa fidei doctrinam, quæ voluntas ratione motui habere potest malitiam gravem contra virtutem fidei, ut probatum est.

Supposita ergo possibilitate voluntatis suspendendi assensum & dissensum sine iudicio erroneo, quæ tamen voluntas fit graviter contra fidem propter motium intrinsecum quod habet, dicimus, eo etiam peccato amitti habitum fidei: quod quidem omnes concedere videntur data hypothese talis voluntatis: nam concedunt, omnem dubitantem dubio voluntario, & graviter culpabili amittere habitum fidei, licet aliqui negent, dubium illud contingere posse sine iudicio erroneo, & absolute concedit Granado dicta disput. 3. num. 4. & sequentibus. Ratio autem à priori ex supradictis esse potest, quia habitus fidei expellitur peccato infidelitatis, ex vi cuius homo ponitur in eo statu, in quo habitus esset otiosus, eo quod homo voluntarie abiiciat à se usum fidei: tale autem est peccatum illud de quo loquimur, quo nimirum voluntas cedit difficultatibus, & argumentis, quæ proponuntur contra fidei veritatem, & metu periculi falsitatis orti ex illis motiis fugit à fidei assensu: quo statu, & timore durante non potest elici actus fidei. Quod autem nondum positum sit iudicium contrarium erroneum parum refert, idem enim operatur voluntas illa, quod operaretur iudicium erroneum contrarium, quo affirmaretur periculum falsitatis in fide: nam sicut iudicium hoc auferret quasi ex parte obiecti conditionem requisitam ad fidem, nempe certitudinem, & firmitatem in credendo, quæ non posset esse cum iudicio de periculo falsitatis in eadem fide: sic suspensio intellectualis orta ex voluntate absoluta propter periculum falsitatis auferat quasi ex parte obiecti conditionem requisitam ad assensum fidei, nempe certitudinem, & firmitatem assensus. Impossibile enim est credere firmiter stante voluntate deliberata cohibendi assensum firmum, & hoc ex timore, & fuga deliberata periculi falsitatis latentis in illo fidei assensu firmo, & stante dubitatione illa voluntaria circa res fidei: nec minus opponitur actui fidei dubium circa fidem, quam assensus contrarius, cum neutrum possit esse cum actu fidei: non ergo minus perditur fidei habitus hac suspensione, & dubio culpabili etiam sine iudicio erroneo, quam cum illo.

Dices, habitus fidei non perditur, nisi peccato infidelitatis: in casu autem posito non repetitur propriè infidelitatis; hæc enim consummatur in intellectu: cum ergo in prædicto casu nullus sit actus intellectus procedens ab illa voluntate mala, consequens est, ut non detur infidelitas simpliciter, & absolute, sed intellectus præcindens à fide, & infidelitate, licet illa etiam præciso mala sit, & culpabilis. Responderetur, quidquid sit, an peccatum infidelitatis possit consummari in voluntate, de quo infra dicendum erit, quando agemus de infidelitate, eo casu dari verè peccatum infidelitatis; neque enim ille solus est infidelis, qui

Pp 3 opinatur

93

94
An peccatum
infidelitatis
possit consum-
mari in vo-
luntate, re-
missum.

opinatur contra fidem, nec de Apostolo Thoma legimus, quod positivè negasset Christi resurrectionem, sed solum, quod eam non crediderit; & tamen à Christo audiuit, *noli esse incredulus, sed fidelis*: sicut ergo ad incredulitatem sufficit non credere, quæ oportet credi, sic etiam ad infidelitatem, quæ est carentia voluntaria debitæ fidei, ut videbimus infra agentes de peccato infidelitatis. Nunc autem addimus, etiam sine vilo iudicio erroneo posse intelligi infidelitatem consummatam in intellectu: nam suspensio illa assensus, nec incipiat imperativè à voluntate, consummatam tamen in intellectu, in quo exercetur suspensio iudicij, & existit subiectum illud eo modo, quo est intellectus enim ipse suspendit iudicium, & assensum ex imperio voluntatis, à quo imperio suspensio illa denominatur voluntaria, & mala propter malitiam eiusdem voluntatis desumptam ex tali motivo, ut iam explicuimus. An verò suspensio illa ab eiusmodi voluntate imperata sufficiat ad peccatum hæresis, & consequenter, si exterius manifestetur, inducat penas ecclesiasticas hæreticis impositas, videbimus infra agentes, de his, quæ requiruntur ad constitutionem hæresis.

95

Aduerto vltimò, quando dicimus suspensionem illam denominari malam, & voluntariam à voluntate illa mala, id intelligi eo modo, quo omisso, & negatio potest esse voluntaria, & pendens à voluntate: sicut quies, vel silentium dicuntur voluntaria, quando volumus quiescere, & tacere; quia licet pedes non possint moveri, nec lingua loqui sine imperio positivo voluntatis, atque adeo ad quietem, & silentium non sit necessarium imperium voluntatis, sed solum negatio imperij contrarij: caterùm negatio ipsa tribuitur semper simpliciter illi causæ, à qua sola poterat esse forma negata: sic negatio alterius mundi possibilis est à Deo, qui solus poterat ponere alium mundum. Sic negatio volitionis est à voluntate, quæ sola poterat ponere volitionem, & sic de alijs, ut suppono ex tract. de voluntario, & involuntario. Cum ergo assensus, vel dissensus circa fidem non possit esse, nisi ex imperio voluntatis, hinc est, ut quando voluntas potest illos actus imperare, & non imperat, (& multò magis si positivè cohibeat) suspensio, seu negatio eorum actuum dicitur esse à voluntate potente eos ponere, & non ponente, sed potius impediante per imperium positivum contrarium.

96

An perdat fidei habitum, qui non negat res fidei sed potius assensum solum opinativum.

Hinc facilius erit resolutio septimi dubij, quod est de eo, qui non negat res fidei, sed eis potius assentitur assensu solum opinativo, an perdat fidei habitum. Affirmant Castro, Aragonius, & Azor apud Suarez disp. 19. sect. 4. num. 16. qui dicunt, eum esse etiam hæreticum, unde à fortiori debent concedere, quod perdat habitum fidei, qui sanè in hæretico non manet. Sed melius Suarez ibi distinguit de opinante cum formidine actuali voluntaria, vel præscindendo à formidine. Primum concedit esse hæreticum, quia actus formidinis affirmat incertitudinem obiecti, quod est contra fidem, secundum verò negat esse hæreticum, aut peccare, quia abstrahentium non est mendacium. Quod non possumus explicare exëplo charitatis, quæ diligit Deum firmissimè, & super omnia: & tamen si quis aliquando beneficio aliquo accepto commotus gratias Deo agat, eumque ut benefactorem diligat, non amore perfectissimo, & super omnia, sed amore minùs per-

fecto, non peccat, nisi positivè excludat Deum à ratione vltimi finis, & ei præferat aliquid aliud bonum. Sic etiam contingere potest, quod aliquis credat res fidei, inquit Suarez, propter motum humanum, vel rationem probabiliam, actu fidei humane, vel opinionis, qui non firmiter assensus certus; non tamen erit contra fidem, nisi homo dicat, res illas non esse dignas maiori fide, nec firmiori assensu, quod quidem iam esset contra fidem. Confirmarique potest, quia solè Theologi conclusionem de fide, quam Scriptura, & Concilii probant, confirmare possunt, & probare auctoritate, & testimonijs Patrum, vel Theologorum; quod certè argumentum, sustendo in ipso, non generat omnimodam certitudinem fidei, & tamen sine peccato vitur illa probatione, quia aliunde habetur ex diuino testimonio. Adde tamen, non solum non esse contra fidem, nec perdi eius habitum, quando propter alias rationes probabiles, vel testimonia humana credimus obiecta fidei assensu probabili sine actuali tamen formidine de illis obiectis, sed etiam si aliquis propter diuinum testimonium crederet non actu firmissimo, & certo, sine actuali tamen dubitatione, aut formidine non excludendo maiorem certitudinem, & firmitatem, quæ idem obiectum dignum sit, non apparere malitiam saltem gravem contra fidem. Quod probari videtur eodem exemplo charitatis, non enim solus ille non peccat, qui Deum amat amore minùs perfecto, & non super omnia, propter motum aliquod creatum beneficij, v.g. accepti, vel aliud simile, sed etiam qui considerando infinitam Dei bonitatem, eum amaret amore non omnino perfecto, & super omnia, non tamen excludendo positivè maiorem amorem, quo bonitas illa digna est. Neque enim debet homo ex præcepto charitatis semper Deum actu amare super omnia, nec quando ita non amat, malum est amare minori amore etiam propter idem motum infinitæ perfectionis, non tamen excludendo positivè maiorem amorem. Sic ergo nec fides obligat ad credendum semper actu omnia fidei obiecta; quare quando non est obligatio eliciendi actum perfectum fidei, non apparet, cur sit malum saltem malitia gravi credere eadem obiecta actu minùs perfecto, & firmo, etiam propter idem motum fidei, sine actuali tamen formidine, & non excludendo positivè maiorem firmitatem, & certitudinem, quæ obiectum illud, & motum fidei dignum est. De hoc tamen iterum redibit sermo infra à disp. 20. sect. 1.

Octavo dubitari potest de eo, qui nihil credit contra fidem, neque eius obiecta negat, aut eis dissensit; non tamen credit actu positivo, quando iam fides obligat ad positivè credendum, an hic perdat fidei habitum, si antea illum habuerat. De quo parum attingunt Theologi, fortasse, cum dicunt, quia ut aliud propositum observavit Suarez in præfati disp. 15. sect. 1. num. 2. raro contingit hoc peccati genus contra fidem per meram suspensionem actus: obiter tamen aliqua in his reperio, quæ satis ostendunt re ipsa in hoc puncto non omnes convenire. In primis idem Suarez postquam dicta sect. 1. num. 2. dixit posse inveniri peccatum speciale omissionis contra fidem, quando eo tempore, quo quis tenetur credere, non credit, & disp. 16. sect. 1. num. 2. falsus est omne peccatum grave infidelitatis excludere habitum fidei

fidei, & in hoc, ut in effectu proprio, posset dignosci infidelitatem ab aliis peccatis; postea n. 6. concedit, posse dari intra genus infidelitatis peccatum omissionis, quando v.g. quis non vult audire res fides, quas audire deberet. Vnde supponere videtur, quod id sufficit ad amittendum habitum fidei, licet non habeat dissentium positum circa fidei doctrinam. Postea tamen n. 9. expresse dicit, suspensionem actus circa materiam fidei propositam non sufficere ad infidelitatem, nisi quis ablineat ab eo fidei actu ex aliqua cogitatione incertitudinis, vel dubitationis, quæ cogitatio non habetur sine aliquo actu veritatis fidei aut certitudinis contrario. Vnde concludit, omnem propriam infidelitatem, quæ post sufficientem fidei auditum committitur, esse peccatum commissionis includens virtute hoc iudicium, quod res sic proposita potest esse falsa. Quæ verba (post sufficientem fidei auditum) videtur addidisse, ut non loqueretur de peccato omissionis audiendi doctrinam fidei, quod antea dixerat esse propriè peccatum infidelitatis. In quo etiam sensu postea sect. 3. num. 3. loquendo de actu intellectus, ratione cuius omne peccatum infidelitatis dicitur esse in intellectu, dixit debere sub actu intellectus, quoad hoc propositum intelligi etiam, & comprehendere carentiam actus. Ceterum peccatum, quod committi potest omitendo præcisè actum fidei eo tempore, quo ex fidei præcepto deberet elici, dicit, non esse propriè peccatum infidelitatis, licet sit peccatum contra fidem. Sic loquitur disp. 15. sect. 1. n. 1. in fine, quia revera, inquit, non est ignorantia, de qua communiter loquuntur Doctores, nec est simpliciter carentia fidei, sed solum quidam non usus eius pro certo temporis articulo. Et rursus disp. 16. sect. 3. num. 7. de eo, qui vult suspendere assensum pro eo tempore pro quo tenetur exercere factum fidei, dicit, peccare quidem, non infidelitate, sed sola omissione exercitii actus fidei & tunc etiam illa omisso in intellectu erit: nimirum ut tunc etiam verificetur peccatum illud consummari in intellectu.

98 Ab hac sententia parum videtur distare Cönnich, qui disp. 18. dub. 4. num. 25. dixit expresse, fidem non expelli per solam infidelitatem secundum quid, scilicet quæ consistit in mera privatione etiam voluntaria actus fidei, quem quis tenetur elicere: alius enim, qui culpabiliter aliqua mysteria fidei ignoraret, perderet fidem. Sed tamen postea num. 26. & 27. eam sententiam limitat: dicit enim, quadruplex esse posse peccatum infidelitatis, quæ fides expellatur & quarto loco assignat: quando aliquis secum deliberatè statuit nunquam credere articulos nostræ fidei, aut omnes, aut aliquos; quantumvis ob evidentiam rationum, siue notarum, quibus fidei veritas ei probatur, illis articulis postmodum non dissentiat indicando eos non esse veros: in quibus verbis iam in voluntate mera nunquam credendi absque iudicio etiam erroneo contrariio agnoscitur peccatum infidelitatis sufficiens ad expellendum habitum fidei.

99 Ego iuxta superius dicta distinguendum poto: nam potest aliquis omittere actum fidei debitum vel propter difficultates, & argumenta, quæ intellectui occurrunt contra fidei veritatem, vel propter alia motiva diversa extrinseca ipsi fidei; v.g. ne cogatur vivere christiano modo, aut decessus apud amicos subeat, &c. & utrumque potest contingere sine aliquo iudicio erroneo con-

tra fidem: si primo modo omittat, puto, illud esse peccatum infidelitatis, & sufficiens ad expellendum habitum fidei; sicut supra idem dixi de dubitante, & suspendente assensum propter difficultates, & argumenta contra fidei veritatem propositam etiam sine dissensu, aut iudicio aliquo erroneo. Eadem quippe ratio militat in hoc casu, & eisdem argumentis probari potest expulsio fidei in hoc casu, quibus probatum est in illo alio de dubitante, & suspendente assensum, ut consideranti patebit.

Si verò omisso actus fidei debiti sit propter alia motiva extrinseca, rursus distinguendum videtur. Nam si homo velit solum nunc omittere fidei assensum, seu illum ad tempus differre propter aliquod commodum temporale, non videtur illud esse propriè peccatum infidelitatis, licet sit peccatum graue contra fidem, nec ideo homo ille dicitur infidelis, sed potius adhuc erit simpliciter fidelis antea, cum iam antea fidem amplexus fuerit, nec eam explicite, vel implicite retractaverit. Quid enim, si solum, ut ludo incepto attendat, omitat actum formalem fidei, quem illo tempore debebat elicere? numquid ea de causa dicitur à fide defecisse nequaquam, sed solum omisisse exercitium fidei, quando exerceri debebat, retento tamen toto fidelitatis statu, & cum dispositione ad fidem verè consistentem, quoties rogatus fuerit; & quam integrè adhuc corde retinet.

Si tamen habeat voluntatem nunquam amplius credendi, quæ antea crediderat, vel quæ sibi sufficienter credenda proponuntur, magis dubitari potest, an illud sit peccatum infidelitatis fidem expellens. Nam ex vno capite ille non videtur retractare fidem semel præstitam, sed solum velle abstinere ab eius exercitio, & usu: nec deterretur à difficultatibus, & argumentis contra fidei veritatem, quare nec allicitur ab obiecto contrario ob eius apparentem veritatem, sed habet se sicut amicus, qui non odit amicū, nec retractat benevolentiam priorem erga illū, sed abstinere ab usu, & actibus amicitie, non quidem propter malum, quod in amico cognoscat, nec quia eum expertus sit minus bonum, sed propter alias rationes extrinsecas. Hic sane licet in eo statu non se gerat ut amicus, non est tamen inimicus, nec videtur perdere amicitiam priorem in actu primo licet amittat actum secundum, & exercitium amicitie.

Aliunde verò videtur ea voluntate constitui hominem in statu, in quo habitus fidei otiosus futurus sit, cum stante ea voluntate, nunquam poni possit actus fidei, vel piæ affectionis. Quare qui spontaneè & contra præceptum graue fidei vult se in eo statu ponere, videtur iam, quantum est ex se abicere à se habitum, cuius usum omnino sibi interdicit, atque ideo, si illum retineat, retinebit inuitus, cum tamen Deus, ut supra diximus, non conferret hæc sua dona in inuitis, sicut nec ea largitur adultis, nisi volentibus. Cum enim hi habitus non sint boni, nec utiles, nisi in ordine ad actus eliciendos, qui non vult nunquam actus elicere, videtur implicite nolle habitum retinere, sed eum potius à se abicere. Cum ergo propter has rationes dixerimus supra. Deū auferre habitum fidei ab hæretico, idem dicendum videtur in casu nostro, in quo habitus manebit a quæ otiosus, & abicitur ab homine, & hoc eum iniuria, & peccato grati contra fidem, ut suppono. Quæ rationes faciunt, ut magis pro-

pendeam in hanc secundam partem, quam etiam concessit Coninch loco citato, ut dixi. Consequenter autem concedendum est, illud esse propriè peccatum infidelitatis, quia iuxta Tridentinum solo infidelitatis peccato fides expellitur. Infidelis enim est, qui fidem negat: non negat autem solus fidem, qui dicit, illam esse falsam, sed etiam qui Deo loquenti non vult fidem adhibere, sicut elemosynam pauperi pereunti negare dicitur, qui eam non dat, non qui ad tempus differt & paratus est eam postea dare. Qui ergo dicit, se nunquam Deo crediturum, fidem ei negat absolute, & culpabiliter se ponit in eo statu semper negandi. Unde videtur etiam retractare fidem, non quidem negando veritatem fidei, sed per actum contrarium statui fidelitatis, hoc est, statui credendi, quæ Deus dixerit. Quod explicari potest retorquendo exemplum amicitie in contrarium adductum. Duplīter enim potest retractari amicitia. Primò per actum omnino contrarium, volendo malum illi, cui prius volebas bonum: & hæc est inimicitia omnino positiva. Secundò potest retractari nolendo amplius amare, nec velle bonum illius, quem antea diligebas, & retractatur status amicitie: non enim est in statu amicitie meæ ille, qui non est paratus habitualiter ad volendum mihi bonum debitum. Sic ergo status fidelitatis retractatur sufficienter, quando aliquis habitualiter paratus est nunquam fidem adhibere dictis alterius, quare per hanc retractionem grauius culpabilem expelli potest fides, quæ manere non potest sine statu fidelitatis.

103
Peccatum infidelitatis
quomodo consummatur in intellectu?

Petes, quomodo tunc peccatum hoc infidelitatis consummatur in intellectu: videtur enim consummari in voluntate illa nunquam credendi, cum nihil fidei contrarium in intellectu ponatur. Respondeo, quicquid sit, an infidelitas aliquando possit consummari in voluntate, de quo *infra* diff. sequenti agendum erit, quando agemus de infidelitate: peccatum hoc consummari etiam in intellectu per subsequenter negationem assensu fidei, quæ prope dimanans à voluntate illa non credendi appellatur infidelitas. Solum posset esse difficultas, quod habitus fidei expelli debet, antequam negatio illa diuturna assensus ponatur in intellectu, nempe statim ac homo se in illa dispositione per stabilem voluntatē constituit, nam iam tunc censetur retractatus status fidelitatis, & homo positus in statu infidelitatis supra explicato. Ad hoc tamen responderi potest ex iis, quæ diximus *diff. 16. sect. 2.* nempe in sententia ponere, infundi habitum fidei aliquando adultis ante habitum charitatis, ubi primum disponit se homo per actum fidei, consequenter dicendum esse, prope aliqui ex auctoribus illius sententiæ concedunt, ad infusionem habitus fidei non expectari ipsum fidei assensum intellectualem, sed posita pia affectione, & voluntate absolute, & efficaci credendi, quæ efficaciter imperatur assensus, infundi habitum fidei, à quo eliciatur ipse assensus intellectualis; illa enim voluntas sufficienter disponit hominem ad infusionem habitus, cum illa solum voluntas sit honesta, & libera formaliter. Sic ergo è contra dicendum est, quando expellitur habitus fidei ob peccatum infidelitatis, non expectari ad expulsionem habitus ipsum assensum intellectualem, sed posita voluntate efficaci dissentendi expelli habitum, quia illa sola voluntas est formaliter libera, & turpis, & per illam retractatur sufficienter fides præterita, & status fidei-

tatis. Sic ergo in casu nostro dici potest, posita illa voluntate efficaci nunquam amplius credendi, statim expelli habitum fidei, quia illa voluntas est formaliter turpis, & libera, à qua negatio assensus subsequuta denominatur extrinsecè libera, & inhonesta, & per illam voluntatem retractatur sufficienter fidelitatis status, & constituitur homo in statu infidelitatis, seu indispositionis perpetuæ & habitualis ad credendum. Adde denique totum hunc casum videri magis metaphysicum, quàm morale. Nunquam enim fortasse contingit, quod homo decernat efficaciter nunquam amplius fidei doctrinam credere, & non moueatur à facultatibus, & argumentis intrinsicis contra ipsam fidei veritatem, sed solum à motiuis extrinsecis. Hæc enim motiua extrinsecè solum mouere solent ad non ostendenda exteriora signa fidei, seu ad fidem exterioris negandam, cum fides exterioris retenta nihil nocet commodis, & lucris extrinsecis, si maneat omnino occulta. Imò nunquam fortasse aut vix vnquam contingit, quod homo habeat eiusmodi voluntatem efficacem nunquam amplius credendi doctrinam fidei, non habeat aliquem actum intellectus contrarium fidei, quo vel neget aliquem articulum, vel contrè positiuè dubitet de illo, & iudicet illius incertitudinem, & contingentiam; quod indicium contrarium est fidei, ut *suprà* diximus: & ideo fortasse Doctores de his eventibus metaphysicis, & in facto non ponendis parum curant.

Vltimò principaliter dubitari potest, an habitus fidei expellatur solo peccato hæresis saltem internæ, an etiam aliis peccatis infidelitatis præter hæresim. Hoc dubium propono propter Huteri admodum, qui sæpe supponit, solum propter peccatum hæresis expelli habitum fidei. Sic loquitur *disput. 60. sectione prima, §. 11.* vbi dicit, sola hæresis fidem amitti, quæ exigit necessitatem in dissentiente pertinaciam contra auctoritatem Ecclesiæ, & *sect. 2. §. 1.* dicit, eum qui negat reuelationem publicam in miraculo confirmatam, esse infidelem peccato habituali, & actuali contra fidem, & tamen fidem non amittere, nisi sit pertinax contra Ecclesiam. Et *§. 6.* dicit, Deum habuisse solos hæreticos privatione fidei punire, & *§. 69.* dicit, conuerti ad inuicem hæreticum, & earentem fide, quia nec fides amittitur, nisi per hæresim, nec hæresis admittitur sine amissione fidei. Quod idem repetit *diff. 82. §. 4. 2.* & postea *§. 45.* dicit, eum, qui pertinaciter negaret aliquid contentum in sacra Scriptura, esse quidem incredulum, & grauius peccaturum contra fidem, non esse tamen hæreticum, si ei non occurreret, nec opposita fuisset auctoritas Ecclesiæ, atque ideo non amitteret habitum fidei infusum.

Hæc doctrina singularis mihi visa est, & contra id, quod alij communiter supponunt, quod scilicet fides infusa amittatur quolibet peccato mortali, quod sit propriè peccatum infidelitatis. Ita expressè docet Suarez in *presenti, disput. 7. sect. 4. num. 9.* vbi reiecta quoad hoc differentia inter illa, quæ ab Ecclesia, vel alio quocunque modo proponuntur credenda, concludit his verbis: & ideo quacunque ratione aliquis noluit credere aliquid sufficienter propositum, ut dictum à Deo, ineptius redditur ad credendum, ideoque habitum fidei amittit. Vbi licet retulisset tacito nomine aliquos limantes repugnantiam fidei infusæ cum actu incredulitatis ad fidem infusam, quæ cum actu incredulitatis ad fidem infusam, & in proximè nititur in auctoritate Ecclesiæ, & in

margine afferatur Salas in 1. 2. tract. 1. 3. disp. 2. sect. 13. num. 19. Sed tamen Salas eo loco non sentit cum Hurtado, imo loquitur expresse de hæretico, de quo solum dicit, quod si Deus non negaret hæretico auxilium supernaturale, posset credere unum articulum fidei supernaturali, dissentiendo alteri: quia licet hæresis ex natura sua, seu physice tollat regulam fidei, scilicet divinam revelationem, quoad usum credendi propter illam, articulum, in quo errat: tamen non tollit eam physice, sed tantum moraliter erga alios, & ita hæreticus potest de potentia absoluta credere fidei divinam unum articulum, dissentiendo simul alteri. Vbi loquitur solum de potentia absoluta, & non dicit de facto esse habitum fidei in eo, qui peccat dissentiendo alicui articulo etiam non proposita Ecclesiæ auctoritate. Eandem doctrinam tradidit idem Suarez infra disp. 16. sect. 1. num. 2. ubi expresse ponit hanc regulam uniuersalem, vt illud sit solum peccatum infidelitatis, quod fidem infusam ab homine excludit, & nullum aliud. Cum ergo etiam seclusa Ecclesiæ auctoritate, quam aliquis inuincibiliter ignoret, possit esse peccatum infidelitatis, sicut & potest esse fides; poterit etiam excludi, & deperdi habitus fidei infusæ. Eodem modo loquitur Coninch. disp. 18. dub. 3. ubi cum num. 26. inter peccata infidelitatis, quibus fidei habitus expellitur, posuisset primo loco, quando quis credit aliquem articulum fidei esse falsum, quem scit à Catholicis credi, aut qui aliis ei sufficienter est propositus, vt possit eum vera fide credere, quod satis verificatur de obiecto illo fide credito etiam sine attentione ad propositionem Ecclesiæ: postea num. 33. dicit, hos omnes actus directe pugnare cum vera actu fidei, non solum circa idem obiectum, sed etiam circa omnia credenda, reddendo eum, qui eos elicit, omnino inhabilem ad verum actum fidei eliciendum, quando illis erroribus adheret. Quia nimirum directe tollunt voluntatem integrè, & absolute subiiciendi intellectum primæ veritati, &c. & clarius disp. 17. dub. 3. num. 38. dicit, non posse sine absurdo concedi, quod negans cum peccato graui id, quod sibi priuata reuelatione proponitur cum obligatione credendi, possit credere fidei diuina articulos ab Ecclesiâ propositos, & retinere ad hoc habitum fidei. Quod idem alij omnes supponere videntur.

106 Et quidem videtur id clarè desumptum fuisse ex verbis Tridentini sess. 6. cap. 1. §. 1. ap. adductis, ubi dicitur infidelitate sola, & non aliis peccatis fidem deperdi; non dicit, peccatis contra fidem deperdi fidem; quia multipliciter peccatur contra fidem absque iactura habitus infusæ, vt si quis metu mortis verbis solum, & non corde fidem neget, si alios ad hæresim inducat, cum tam ipse hæreticus non sit, si non eliciat actum fidei eo tempore, quo debebat, & aliis eiusmodi peccatis. Sed neque etiam dixit hæresim perdi fidem, & non aliis peccatis, sed peccato infidelitatis, quod latius patet quàm hæresis, & minus latè, quàm peccata contra fidem. Cum ergo possint esse alia vera & propria peccata infidelitatis præter hæresim, & ille, qui negaret fidei articulum sibi sufficienter propositum, peccaret peccato infidelitatis, licet auctoritatis ecclesiæ non meminisset, consequens est, vt iis etiâ peccatis fides amitti debeat. Qui communis sensus confirmari rursus potest ex diuisione communi infidelitatis in Paganismum, Iudaismum, & hæresim, quæ siue sint spe-

cies essentialiter diuersæ, siue solum accidentaliter, omnes conueniunt, quod ille sint proprie infidelitatis peccata, & quod nonine hæresis non intelliguntur aliæ duæ, sed sint ad inuicem conditione agnoscuntur ergo aliud peccatū proprium infidelitatis præter hæresim, & per consequens non sola hæresi amittitur habitus fidei, sed quolibet alio peccato, quod sit proprie peccatum infidelitatis.

107 Respondebit aliquis ex eodem Hurtado dicta disp. 82. §. 85. peccatum illud eius, qui negat articulum in scriptura reuelatum, & miraculis etiam ita confirmatum, vt faciat euidentiā credibilitatis, dum tamen de ecclesiæ auctoritate non agitur, peccatum, inquam, hoc esse quidem incredulitatem mortalem, non tamen esse absolutè, & simpliciter infidelitatem, sed solum secundum quid. Vnde responderi poterit rursus ad Tridentini verba, ibi solum esse sermonem de peccato, quod sit infidelitatis simpliciter, & absolutè, quo semper amittitur fides, non verò de infidelitate secundum quid. Hæc tamen responsio impugnari potest primò ad hominem: nam omnis ille, qui negat id, quod catholicè credi debet, est proculdubio infidelis: alioquin posset esse fidelis, & non Catholicus; sed qui negaret articulum fidei propositum sufficienter, & miraculis confirmatum, etiam non proposita auctoritate Ecclesiæ, negaret aliquid, quod catholicè deberet credi; ergo non esset fidelis, sed infidelis. Minor constat ex eodem Hurtado, qui disp. 60. §. 71. expresse docet, miracula sola, præscindendo ab auctoritate Ecclesiæ, sufficere ad extorquendū assensum fidei Catholicæ. quod probat ex eo, quod Christus accusauit Iudæorum infidelitatem, quod non crediderint tot miraculis visis, & Ioānes merito admittatur peritiam Iudæorum incredulitatem, qui non credebant in Christum post tot signa, quæ fecerat coram eis. Nicodemus etiam Ioan. 3. credidit in Christum, quia nisi esset à Deo, nō posset facere signa, quæ faciebat. Cuius Nicodemum fidem nemo potest dubitare, quod fuerit Catholica, maxime cum Augustinus tract. 11. in Ioannem dicat, eam fidem fuisse, qualis est in catholicis petentibus baptismum; ergo miracula sufficiunt ad extorquendum assensum fidei Catholicæ. Et quidem Apostoli non auctoritate humanæ ecclesiæ, sed miraculis, & portentis domuerunt orbem, qui illorum prædicatione christianus est factus. Hæc omnia Hurtadus ibi, cum quibus non video, quomodo stare possit, quod negetur esse verè, & proprie peccatum infidelitatis, quando negatur articulus fidei miraculis confirmatus, & sufficienter propositus ad obligationem grauem credendi, dum tamen ecclesiæ auctoritas non fuerit producta. Addere possumus, distinctionem illam incredulitatis grauis, & infidelitatis non videri satis ad mentem Christi Domini, qui Thomæ Apostolo non credenti eius resurrectionem dixit, *noli esse incredulus, sed fidelis*, ubi aperte opposuit incredulitatem fidelitati, pro eodem omnino accipiens incredulum & infidelem, qui fideli opponitur.

108 Secundò, Peccati etiam videtur in eadem responsione, quatenus in ea videtur peti principium, dum inde probat, eos non esse vocandos absolutè infideles, quia non carent fide infusa. Nos enim contendimus, carere fide infusa, quia verè sunt infideles, & omnis infidelis caret fide infusa. Tu negas, esse infideles, quia non carent fide infusa, cum tamen argumenta à te adducta ad

SECTIO VI.

ad summum probent, non esse hæreticos, quando non sunt pertinaces contra ecclesiæ auctoritatem; quod verò non sint infideles nullo modo probari potest.

109

Tertio, quis dicat incredulitatem primorum parentum, si verè, ut aliqui volunt, peccarunt contra fidem, fuisse dissensum ab auctoritate ecclesiæ? & tamen omnes, qui dicunt, eos, vel alterum eorum peccasse contra fidem, fatentur commississe verum, & proprium peccatum infidelitatis, & amisisse habitum fidei infusæ, ut videri potest latè apud Suarez de opere sex dierum lib. 4. cap. 2. & 4. Noè etiam, Abraham, Moyses, & alij, si non credidissent ea, quæ Deus illis reuelabat, infidelitatis peccatum commississent, & perdidissent fidem, quamvis nihil eorum ab ecclesiâ accepissent; non ergo allegari debet infidelitas, vel amissio fidei ad solam incredulitatem cum dissenso à communi sensu Ecclesiæ. Nec loca aliqua Augustini, & Innocentij, quæ Hurtadus affert, id probant, loquuntur enim de hæresi, ad quam illa conditio requiritur, ut videbimus infra agentes de hæresi, vel de eo, qui sine pertinacia errat, sed paratus est corrigi, & ideo à peccato graui sæpè excusatur. Solum posset ob stare S. Thom. quæst. 5. art. 3. ubi in principio articuli, & in corpore solum mentionem facit de hæretico, in quo dicit non posse manere veram fidem informem de alijs articulis, quos credit. Sed verè S. Thomas doctrinam generalem tradit de omnibus, qui negant aliquem articulum; & licet aliquando exempli gratia nominet hæreticum, sed tamen alibi doctrinam generalem tradit omnibus negantibus aliquid fidei, ut in 2. & in 3. argumento & in argumento sed contra: nominat autè sæpè hæreticū quia cum quæstio sit ibi de credente omnes articulos, & negante vnum solum, & hic communiter loquendo si hæreticus, quæstionem, & doctrinam applicat ad hæreticum. Cæterum in ipso articuli titulo nulla sit mentio de hæretico, sed de discrepante vnum articulum, & credente alios, quia nimirum quæstio generalis erat de omni negante cum peccato infidelitatis vnum solum articulum quomodoque illum negaret.

An ablato habitu fidei, auferatur etiam simul habitus Theologiæ.

110

De hoc puncto latè hic dicendum esset, nisi dictum iam fuisset supra diff. 1. sect. 13. præsertim §. 7. ubi de habitu Theologiæ diximus, quomodo distinguatur ab habitu fidei, & an supra habitum fidei addat aliquem alium habitum infusum, & in vniuersum diximus, neutrum manere in hæretico, sed solum habitum acquisitum, qui in vna sententia sunt solum species bene dispositæ, & coördinatæ. Sicut ergo hæreticus non elicit actum fidei supernaturalem circa alios articulos veros, quos credit; ita nec elicit actus supernaturales Theologiæ circa conclusiones, quas ex fidei principiis infert, sed actus naturales, ad quod non indiget habitu Theologiæ infuso, quæ omnia ex principiis ibi latè probatis facile colliguntur, ubi etiā doctorum sententias retulimus, quæ ibi videri possunt, & alia omnia, quæ ad hoc dubium poterant pertinere: hæc dicta sint de expulsiōe habitus fidei ob peccatum infidelitatis. Nunc videndum restat de repugnantia actus fidei circa vnum articulum in eo, qui errat culpabiliter circa alium, de quo sect. sequenti.

Verum maneat actus fidei in eo, qui scienter negat alium eiusdem fidei articulum.

Dixi, in eo, qui scienter negat: nam de eo, qui ignoranter negat, est diuersa quæstio: quidem, si ignorantia sit inuincibilis, non est difficultas, quod possit simul alio actu fidei credere alios articulos, illum enim alium ideo negat, quia absque eius culpa non proponitur ei sufficienter credibilis. Maior posset esse difficultas, an cum dissenso circa vnum articulum orto ex ignorantia mortaliter culpabili possit esse actus fidei circa alium articulum: nam suppono, peccatum illud esse eiusdem speciei cum peccato infidelitatis commisso absque ignorantia, ut cum alijs dixi diff. 16. de penitentia sect. 4. num. 192. Cæterum etiam eodem loco num. 193. & sequentibus, dixi, eo dissenso non perdi habitum fidei, nec etiam tolli, quod circa alios articulos possit exerceri verus fidei actus: quia voluntas requisita ad actum fidei, est solum voluntas credendi Deo, & subiiciendi intellectum auctoritati diuinæ propositæ supremo cultui, cum qua voluntate potest stare dissenso articuli nondum sufficienter propositi, licet simul etiam sit negligentia culpabilis in inquirenda reuelatione Dei. Sicut licet peccet aliquis grauiter contra obligationem fidei, exponendo se sine causa sufficienti periculo mortali incidendi in hæresim, interim tamen dum non incidit adhuc est Catholicus, & credit fide infusā omnes fidei articulos: sic etiam negligentia culpabilis circa notitiam fidei stat cum vera fide circa alios articulos, quia illa non est negatio fidei, sed non curare de inquirenda veritate reuelationis. Videantur ibi dicta, quæ non est necesse hic iterum repetere, & quæ diximus sect. præcedenti in principio.

Loquendo ergo de assensu contra fidei articulum scienter habito, solus Durandus in 3. diff. 23. quæst. 9. dixit posset esse simul cum actu fidei circa alios articulos, quia id videtur experientia testari in hæreticis, qui negantes aliquos articulos, alios tamen firma fide retinent. Quam sententiā omnes alij reiciunt, & colligi videntur ex Tridentino dicta sess. 6. cap. 13. Docente, fidem amitti per peccatum infidelitatis, ubi licet darenus, non esse etiam sermonem de habitu, ad minus videtur fatendum esse sermonem de actu fidei: ideoque Paulus 1. ad Timoth. 1. amissionem fidei comparat naufragio dicens, quidam repellentes bonam conscientiam circa fidem naufragauerunt. Sicut enim in naufragio omnium pariter bonorum situctura, sic per recessum ab vno fidei articulo tota fides amittitur, & cap. 16. de illis, qui in vno articulo errabant, dixit, si quis aliter dicit, superbus est, nihil sciens, hoc est, scientia sanctorum, quæ est fides; non ergo retinet fidem circa ceteros articulos. Vnde Augustinus lib. 1. contra epistolam Parmeniani cap. 7. dixit, hæreticos, non re ipsa, sed nomine esse Christianos, qui etiam videri potest lib. de fide & simbolo cap. 10. & gn. 11. in Matth. & alij Patres, quos supra indicauimus ad probandam expulsiōem habitus fidei per hæresim: ij enim magis expresse negant actum fidei in hæretico, quam habitum. Tota